

שבת שלום!

In In איוב 21:11-13 we read:

יא וַיִּשְׁמְעוּ שְׁלֹשֶׁת רֵעֵי אִיּוֹב, אֶת כָּל הַרְעָה הַזֹּאת הַבָּאָה עָלָיו, וַיָּבֹאוּ אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ, אֶלְיָפוֹז הַתִּימָנִי וּבִלְדָד הַשׁוּחִי וְצוֹפָר הַנַּעֲמָתִי; וַיִּנְעֲדוּ יַחְדָּו, לָבוֹא לָנוּד לוֹ וּלְנַחֲמוֹ.

11 Now when Job's three friends heard of all this evil that was come upon him, they came every one from his own place, Eliphaz the Temanite, and Bildad the Shuhite, and Zophar the Naamathite; and they made an appointment together to come to bemoan him and to comfort him.

יב וַיִּשְׂאוּ אֶת עֵינֵיהֶם מֵרְחוֹק וְלֹא הִפִּיְרוּהוּ, וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּבְכוּ; וַיִּקְרְעוּ אִישׁ מַעְלֹו, וַיִּזְרְקוּ עָפָר עַל רִאשֵׁיהֶם הַשָּׁמַיְמָה.

12 And when they lifted up their eyes afar off, and knew him not, they lifted up their voice, and wept; and they rent everyone his mantle, and threw dust upon their heads toward heaven.

יג וַיִּשְׁבוּ אֹתוֹ לְאַרְצָה, שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת לַיִלוֹת; וַאֲיִן דָּבָר אָלָיו, דְּבָר--כִּי רָאוּ, כִּי גָדַל הַכָּאֵב מְאֹד.

13 So they sat down with him upon the ground seven days and seven nights, and none spoke a word unto him; for they saw that his grief was very great.

In today's Haftarah we just read:

א נַחֲמוּ נַחֲמוּ, עַמִּי--יְאֹמֵר, אֱלֹהֵיכֶם. **1** Comfort ye, comfort ye My people, saith your God.

ב דַּבְּרוּ עַל-לֵב יְרוּשָׁלַם, וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ--כִּי מְלֶאכֶה צָבָאָה, כִּי נִרְצָה עֹנֶהָ: כִּי לִקְחָהּ מִיַּד ה', כַּפְּלִים בְּכָל-חַטָּאתֶיהָ. **2** Bid Jerusalem take heart, and proclaim unto her, that her time of service is accomplished, that her guilt is paid off; that she hath received of the LORD'S hand double

for all her sins.

So What is נחמה? Contents and Delivery.

בשבוע שעבר קבלתי דף-מידע (news-letter) מהאוניברסיטה העברית בי-ם ובו מאמר בשם 'אמון ונחמה' מאת איתן אברמוביץ' -- דוקטוראנט בבר-אילן, שביסס אותו על דברי הרב שמעון גרשון רוזנברג בהתוועדות בנושא 'אבל ונחמה', ועל מדרש מתוך ה- פסיקתא דרב כהנא, פרשת נחמו, פסקא ט"ז, ח'

המדרש בונה על רעיונות מספר איוב. והוא פותח בציטוט משם:

המדרש:

אֵיךְ תִּנְחַמוּנִי הַבַּל וְתִשׁוּבוּתֵיכֶם נִשְׁאָר מַעַל (איוב כ"א ל"ד)

How can you console me with meaningless words? Your responses remain a betrayal [distrust].

or

How then comfort ye me in vain? And as for your answers, there remaineth only faithlessness [distrust]?

שְׂמַעְתִּי כְּאֵלֶּה רַבּוֹת; מִנְחָמֵי עֵמֶל כְּלֶכֶם. (איוב ט"ז ב')

I have heard many such things; sorry [empty] comforters are ye all. (Job 16:2)

אמר ר' אבא בר כהנא: דבריכם צריכין מירוק, ורבנין אמרין: דבריכם סותרין זה את זה.

R' Abba Said: Your words require clarification (polishing), and the rabbis said: Your words contradict each other.

לפי אחד מן הפרושים הויכוח/מחלוקת בין ר' אבא בר כהנא והרבנין הוא על כוונת המילה 'מעל' שבפסוק. ר' כהנא אומר שכוונת המילה 'מעל' בדברי הרעים היא במובן של חוסר-אמון/בגידה; הרבנים אומרים שאיוב התכוון לומר 'דבריכם סותרים זה את זה'

According to R' Abba bar Kahanna, Job meant by מעל that his friends' words showed faithlessness. However, according to the Rabbis, Job meant by מעל, showed contradiction.

אמר הקב"ה לנביאים: לכו ונחמו את ירושלים.

1. הלך הושע לַנְחֻמָּה, אמר לה: הקב"ה שלחני אצלך לנחמך. אמרה לו: מה בידך?

אמר לה: אֶהְיֶה כְּטַל לְיִשְׂרָאֵל (הושע יד ו).

I will be to Israel like dew..

אמרה: אתמול אמרת לי הֲפֹה אֶפְרַיִם שְׂרָשָׁם יִבֹּשׁ, פְּרִי בֵל יַעֲשׂוּן (שם ט טז),

Ephraim has been smitten; their root is withered, they will not produce fruit..

ועכשיו את אומר כך – לאיזו נאמין, לראשונה? לשנייה?

2. הלך יואל לנחמה, אמר לה: הקב"ה שלחני אצלך לנחמך. אמרה לו: מה בידך?

אמר לה: וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִטְפוּ הַהָרִים עֲסִיס וְהַגְּבְעוֹת תִּלְכְּנָה חֶלֶב וְכָל אֶפְרַיִם יִהְיֶה יֹלְכוּ מֵיִם וְגו' (יואל ד יח).

And it shall come to pass in that day, that the mountains shall drop down sweet wine, and the hills shall flow with milk, and all the brooks of Judah shall flow with waters;

אמרה לו: אתמול אמרת לי הֲקִיצוּ שְׂפוּרִים וּבְכוּ וְהִילְלוּ כָּל שְׂתֵי יַיִן עַל עֲסִיס, כִּי נִכְרַת מִפִּיכֶם (שם א ה),

Awaken, you drunkards, and weep, and wail all you drinkers of wine, over the fine wine, for it is cut off from your mouth.

ועכשיו אתה אומר כך – לאיזו נאמין, לראשונה? לשנייה?

3. הלך עמוס לנחמה, אמר לה: הקב"ה שלחני אצלך לנחמך. אמרה לו: מה בידך?

אמר לה: ביום ההוא אקים את סֶכֶת דָּוִד הַנוֹפֶלֶת (עמוס ט יא).

In that day will I raise up the tabernacle of David that is fallen,

אמרה לו: אתמול אמרת לי נִפְלָה לֹא תוֹסִיף קוֹם בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל (שם ה ב),

The virgin of Israel is fallen, she shall no more rise;

ועכשיו את אומר כך – לאיזו נאמין, לראשונה? לשנייה?

4. הלך מיכה לנחמה. אמר לה: הקב"ה שלחני אצלך לנחמך. אמרה לו: מה בידך?

אמר לה: מִי אֵל כְּמוֹד נֹשֵׂא עֲוֹן וְעוֹבֵר עַל פְּשָׁע (מיכה ז יח).

Who is a God like You that pardons iniquity and overlooks transgression?

אמרה לו: אתמול אמרת לי בְּפִשָּׁע יַעֲקֹב כָּל זֹאת וּבַחַטָּאוֹת בַּיִת יִשְׂרָאֵל (שם א ה),

For the transgression of Jacob is all this, and for the sins of the house of Israel.

ועכשיו אתה אומר כך – לאיזו נאמין, לראשונה או לשנייה?

5. הלך נחום לנחמה. אמר לה: הקב"ה שלחני אצלך לנחמך. אמרה לו: ומה בידך?

אמר לה: כִּי לֹא יוֹסִיף עוֹד לַעֲבֹר בְּךָ בְּלִיעַל כָּלֵה נִכְרַת (נחום ב א).

..for the wicked one shall no more pass through thee; he is utterly cut off.

אמרה לו: אתמול אמרת לי **מִמֶּנִּי יֵצֵא חֹשֶׁב עַל ה' רָעָה יַעֲזֹב בְּלִיעֵל** (שם א יא),

From you has come forth a plotter of evil against Adonai, a lawless counselor.

ועכשיו את אומר לי כך – לאי זו נאמין, לראשונה או לשנייה?

6. הלך **חבִּקוּק** לנחמה. אמר לה: הקב"ה שלחני אצלך לנחמך. אמרה לו: מה בידך?

אמר לה: **יָצָאתָ לַיָּשָׁע עִמָּךְ לַיָּשָׁע אֶת מְשִׁיחֶךָ** (חבִּקוּק ג יג).

You went forth to save Your people, to save Your anointed one

אמרה לו: אתמול אמרת לי **עַד אָנֹכָה ה' שׁוֹעֲתִי וְלֹא תִשְׁמָע אֶזְעַק אֲלֵיךְ חֶמְס וְלֹא תוֹשִׁיעַ** (שם א ב),

How long, O Adonai, shall I cry, and Thou wilt not hear? I cry out unto Thee of violence, and Thou wilt not save.

ועכשיו אתה אומר לי כך – לאיזו נאמין, לראשונה או לשנייה?

7. הלך **צפניה** לנחמה. אמר לה: הקב"ה שלחני אצלך לנחמך. אמרה לו: ומה בידך?

אמר לה: **וְהָיָה בְּעֵת הַהִיא אֶחְפֹּשׂ אֶת יְרוּשָׁלַם בְּנֵרוֹת** (צפניה א יב).

And it will be at that time that I will search Jerusalem with candles..

אמרה לו: אתמול אמרת לי **יוֹם חֹשֶׁךְ וְאֶפְלָה יוֹם עָנָן וְעֶרְפָּל** (שם טו),

..a day of darkness and gloominess, a day of clouds and thick darkness,

ועכשיו אתה אומר כך – לאיזו נאמין, לראשונה או לשנייה?

8. הלך חגי לנחמה. אמר לה: הקב"ה שלחני אצלך לנחמך. אמרה לו: ומה בידך?

אמר לה: העוד הזרע במגורה ועד הגפן והתאנה והרמון ועץ הזית לא נשא מן היום הזה אברך (חגי ב יט).

Is there anymore seed in the barn? Even the grapevine, and the fig-tree, and the pomegranate-tree, and the olive-tree have not borne their fruit. But from this day I will bless you.

אמרה לו: אתמול אמרת לי זרעתם הרבה והבא מעט אכול ואין לשבעה וגו' (שם א ו),

You have sown much but bring in little..

ועכשיו אתה אומר לי כך – לאיזו נאמין, לראשונה? לשנייה?

9. הלך זכריה לנחמה. אמר לה: הקב"ה שלחני אצלך לנחמך. אמרה לו: ומה בידך?

אמר לה: וקצף גדול אני קצף על הגוים השאננים (זכריה א טו).

And I am wrathful, a great wrath against the complacent nations..

אמרה לו: אתמול אמרת לי קצף ה' על אבותיכם קצף (שם א ב),

Adonai became wrathful with your forefathers..

ועכשיו אתה אומר לי כך – לאיזו נאמין, לראשונה או לשנייה?

10. הלך מלאכי לנחמה. אמר לה: הקב"ה שלחני אצלך לנחמך. אמרה לו: ומה בידך?

אמר לה: **וְאֶשְׂרוּ אֶתְכֶם כָּל הַגּוֹיִם כִּי- תִהְיֶינָה אַתֶּם אֶרֶץ חֶפְצַי** (מלאכי ג יב).

And all the nations will praise you, for you will be a land of delight

אמרה לו: אתמול אמרת לי **אֵין לִי חֶפֶץ בְּכֶם אָמַר ה'** **צָבָאוֹת** (שם א י),

I have no pleasure in you, said Adonai Master of hosts.

ועכשיו אתה אומר כך – לאיזו נאמין, לראשונה או לשנייה?

הלכו להם הנביאים אצל הקב"ה ואמרו לו: ריבון העולמים, לא קיבלה עליה ירושלים להתנחם. אמר להם הקב"ה אני ואתם נלך וננחמנה. הוי **נְחַמוּ נְחַמוּ עַמִּי** (ישעיה מ א). **נְחַמוּהָ נְחַמוּהָ עִימִי**, נחמוה עליונים נחמוה תחתונים, נחמוה חיים נחמוה מתים, נחמוה בעולם הזה נחמוה בעולם הבא, נחמוה על עשרת השבטים נחמוה על שבט יהודה ובנימין, הוי **נְחַמוּ נְחַמוּ עַמִּי** (שם), **נְחַמוּנִי נְחַמוּנִי עִימִי**.

דין

1. הבנת המדרש או במילים אחרות מה בא זה ללמדנו?

What this Midrash teaches us?

1.1 מיהם עשרת הנביאים? מדוע נבחרו הם לתפקיד? מדוע נפקד מקומם של יונה ועובדיה?

1.2 מה מתאר המדרש?

לכאורה, עשרה נביאים ששלח הקב"ה לנחם את ירושלים, ואת כולם היא משיבה ריקם.

Ten prophets the Midrash "sends" to comfort Jerusalem and none succeeds.

1.3 אבל מעבר למבנהו הבנוי לתלפיות, המדרש נותר לא ברור: למה לא קיבלה ירושלים את הנחמות?

If we look beyond the beautiful structure of the Midrash, the Midrash is still not clear: Why Jerusalem doesn't accept the

נחמות [comforts]?

1.4 מה גורע מאמינות הנביאים כשהם באים לנחמה?

Why the prophets' credibility is questioned?

הרי לפי המדד המקובל להבחנה בין נביא אמת לנביא שקר, התגשמות נבואות התוכחה היא עצמה הראיה לאמיתותם של הנביאים ולהיותם נושאי דבר ה',

According to the acceptable standard, the distinction between a true prophet and false one is the actual occurrence of their prophecy. Specifically, when the calamity according to the rebuke prophecy happens, it serves as the evidence that the prophets carry God's words/message.

1.5 ואם כן למה לא לקבל את נבואות הנחמה שלהם ולשמוח בהן?

If so, why not accept the words of comfort and be happy about it?

כאן ירושלים אינה מוכנה לעשות את המעבר המתבקש מהתוכחה לנחמה, ודוחה מעל פניה את שתיהן כאחת.

Here [in the Midrash], Jerusalem refuses to make the expected or necessary transition from rebuke to consolation, and rejects both altogether.

1.6 סיומו של המדרש מעלה בעיה נוספת, והיא אולי זו שמרחפת ברקע לכל אורכו: הסטת תשומת הלב מהשולח אל השליחים, מה' אל הנביאים. הדחייה של ירושלים מתפרשת כמכוונת אישית לכל נביא בגלל התוכחות ששילח בה, אבל מובלע כאן כי גם אז – כמו בנחמה – היה הנביא בסך הכל שליח. אם הקב"ה הוא המקור לתוכחות ואף לנחמות, הרי גם עליו יש להקשות, ולא מובן מדוע הצטרפותו למשלחת בסוף המדרש פותרת את הבעיה. אלא אם כן אנו "קוראים" את המדרש "טיפה" אחרת.

The suffix of the Midrash brings up another issue. One, perhaps, that is in the background of the entire Midrash: It is

the shifting of the attention from God - the sender/Boss, to the Prophets - the messengers/brokers/agents.

Thus, Jerusalem's rejection act is interpreted as personally intended toward each prophet for his **תוכחות** (admonitions).

The Midrash implies here that for delivering the words of **נחמה** (comfort), the prophet is seen only a messenger.

Now, if God is the source of **תוכחות** and **נחמות**, he should face the rejection as well. Thus, it is unclear why God is forming a joint committee with the prophets. Unless, of course you "read" the Midrash slightly different. [נְחֻמוֹהַ נְחֻמוֹהַ עִימִי ו- נְחֻמוֹנִי נְחֻמוֹנִי עִימִי]

נראה שהמדרש מכוון לבירור משמעותה הייחודית של הנחמה. הנחמה היא איננה דווקא היפוכה של התוכחה. מה שמיחד אותה הוא מבע של אינטימיות עמוקה ביותר המהווה לה נקודת משען. מבע כזה יכול להתבטא במבט, במגע, ובדיבור על העתיד; אבל עיקרו אינו במילים אלא במפגש שמאחוריהן.

The Midrash is focusing on clarifying the unique significance of the **נחמה**. **נחמה** is not necessarily the other side of **תוכחה**, nor an opposite image of it. What differentiates it is an **expression of deep intimacy that serves as its leverage**. That expression can be a eye-contact, a touch, and words about the future. But, it's meaning, significance and essence is not in the eye-contact, touches or words, but rather in the intimacy, the closeness of the meeting when these three occurs.

מכאן ניתן לנסות ולהבין את המפגש הטעון בין הנביאים לבין ירושלים.

Now we can try to understand the "charged" meeting between the prophets and Jerusalem.

כל אחד מהנביאים מגיע ובאמתחתו הבטחה לעתיד בהיר, והוא נושא אותה כסֶפֶק תוכן ולא כאדם

הפונה אל חברו בעת צרתו. זוהי תפיסתו העצמית של הנביא הרואה עצמו כשליח בלבד, "הקב"ה שלחני אצלך לנחמך". תגובתה האירונית-מרירה של ירושלים מזהה את הכשל כבר כאן: "מה בידך?" היא שואלת, כאילו מדובר כאן בחבילת הפתעות מארץ רחוקה. היא אינה מסתפקת בעתיד המובטח לה, המקבל את אישוסו מאמינותם המוכחת של הנביאים; אבל באירוניה היא ממשיכה לדבר אתם בשפתם, כאילו בעיה של אמון יש כאן, כאילו הספק הוא האם הם עושים את שליחותם נאמנה.

Each prophet arrives in Jerusalem with a message of promise for a brighter future. Each delivers the message as a carrier of contents. Not as a person on a mission to help someone who is in trouble. Each prophet sees himself as an envoy **"הקב"ה"** **"שלחני אצלך לנחמך"** "God sent me to hand you comfort".

Jerusalem's ironic response points immediately the failure of the task: **"מה בידך?"**, "What do you got?" she asks. You can sense the distrust of Jerusalem in the prophets.

אבל למעשה השליחות היא עצמה המכשילה את המעשה, שכן היא חוסמת את המפגש הישיר שדורשת הנחמה. הבעיה אינה בתוכן ובאמינותו, אלא בחוסר העמידה האנושית שמאחוריו. לכן העמדה האירונית היא זו החושפת אותו, שכן אף היא בנויה על הפער בין הנאמר לבין המכוון המסתתר מאחוריו.

But actually the mission itself is the culprit that undermines the entire act. The manner it was conducted prevents the direct intimacy demanded by the act of נחמה. The Midrash is telling us that the problem is not with the message contents or credibility, but rather the lack of humane standing behind it.

כדי לשוב ולנחם על הנביאים להשיב את שליחותם אל ה', להודות בכישלונם כמתווכים ובכישלון תפיסת התיווך עצמה.

In order to go back and console Jerusalem the prophets are forced to go back and admit to God their failure. A double

failure: one as brokers, the other is about the manner and substance of delivering נחמה.

הצטרפותו של הקב"ה בעצמו לנחמה מפוגגת את הפער שיצרה השליחות, שכן ההתגלות היא תמיד מעל ומעבר לכל תוכן נגלה. כאשר ה' נגלה ללא תיווכם של הנביאים, הוא מביא את העודפות של התגלות הפנים, את האינטימיות שמאחורי המילים. זוהי הפנייה שעושה את ההבדל, וממנה עשויה לצמוח הנחמה.

At the end of the Midrash when God is redefining the mission of נחמה [comfort], and he is leading it, finally the needed intimacy and credibility is brought about.

שבת שלום!